

Nr 38

Regeringens proposition med förslag till lag om uppgiftsskyldighet vid grundvattentäktundersökning och brunnborrning;

beslutad den 13 mars 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

RUNE B. JOHANSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att den som yrkesmässigt utför grundvattentäktundersökning eller brunnborrning skall vara skyldig att lämna skriftlig uppgift om arbetet och dess resultat till Sveriges geologiska undersökning. Vidare föreslås att, om särskild skriftlig sammanställning av resultat av grundvattentäktundersökning har upprättats, också kopia av sammanställningen lämnas.

Förslag till

Lag om uppgiftsskyldighet vid grundvattentäktundersökning och brunnborrning

Härigenom föreskrives följande.

1 § Den som yrkesmässigt utför borrning, rördrivning, grävning eller liknande arbete i syfte att undersöka förekomst av grundvatten eller att utvinna sådant är skyldig att till Sveriges geologiska undersökning skriftligen lämna redogörelse för arbetet och dess resultat.

2 § Den som yrkesmässigt utför grundvattentäktundersökning och därvid skriftligen sammanställer resultat av undersökning för uppdragsgivares räkning är skyldig att till Sveriges geologiska undersökning lämna en kopia av sammanställningen. Vad som har sagts nu medför ej inskränkning i skyldighet att lämna redogörelse som avses i 1 §.

3 § Redogörelse enligt 1 § skall innehålla uppgift om

1. tid och plats för arbetet,
2. ändamålet med arbetet samt dess omfattning och tekniska utförande,
3. jord- och bergarter som påträffats och dessas mäktighet.

Har grundvatten påträffats skall redogörelsen även innehålla uppgift om

1. grundvattenytans nivå eller nivåer,
2. resultat av provpumpning, om sådan har skett,
3. resultat av vattenanalys, om sådan har företagits.

4 § Redogörelse enligt 1 § skall lämnas inom tre månader efter det att arbete har avslutats.

Sammanställning som avses i 2 § skall lämnas inom tre månader efter det att den har färdigställts.

5 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får för visst fall medge undantag från denna lag, om särskilda skäl föreligger.

6 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra uppgiftsskyldighet eller lämnar oriktig uppgift dömes, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken, till böter. Allmänt åtal får väckas endast efter anmälan av Sveriges geologiska undersökning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Lagen gäller ej arbete som har påbörjats före ikraftträdandet.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

UTDRAG
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-03-13

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Löfberg, Lidbom, Carlsson, Gustafsson, Zachrisson, Leijon. Hjelm-Wallén.

Föredragande: statsrådet Johansson.

Proposition med förslag till lag om uppgiftsskyldighet vid grundvattentäktundersökning och brunnborrning.

1 Inledning

I skrivelse den 23 januari 1969 har Sveriges geologiska undersökning (SGU) föreslagit att viss skyldighet införs för borrhingsfirmor att lämna de prov från och uppgifter om brunnborrningar som är behövliga för att skapa en bättre kännedom om landets grundvattenförhållanden. Dokumentation har avsetts ske i ett hos SGU fört brunn- och borrharkiv.

Med anledning av skrivelsen har, på uppdrag av chefen för industridepartementet, upprättats en promemoria den 1 september 1972. I denna föreslås lagstiftning om uppgiftsskyldighet vid brunnborrning. I promemorian diskuteras också frågan om uppgiftsskyldighet bör förskrivas även vid vattentäktutredningar. Enligt promemorian bör dock åtminstone till en början material från sådana utredningar insamlas på frivillig väg.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av vattenöverdomstolen, vattendomstolarna vid Luleå, Umebygdens, Jämtbygdens, Södertörns, Växjö och Vänersborgs tingsrätter, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, statens naturvetenskapliga forskningsråd, statens planverk, SGU, länsstyrelserna i Kalmar, Gotlands, Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Örebro län, Svenska kommunförbundet och Svenska vatten- och avloppsverksföreningen. Statens naturvetenskapliga forskningsråd har bifogat yttrande av rådets kommitté för internationella hydrologiska dekaden (svenska IHD-kommittén).

Justitieombudsmannen Bertil Wennergren (JO) har till mig översänt ett exemplar av sitt beslut den 12 december 1973 med anledning av skri-

velser angående utlämnande av uppgifter från SGU:s brunn- och borrhälsarkiv. Den av JO behandlade sekretessfrågan har samband med förutläggningarna för nämnda arkivs verksamhet.

SGU har i skrivelse den 10 september 1974 på nytt behandlat hithörande frågor. I skrivelsen förordar SGU att vissa modifikationer görs i den i promemorian föreslagna uppgiftsskyldigheten vid brunnborrning. SGU föreslår vidare att uppgiftsskyldighet också införs i fråga om de i promemorian diskuterade grundvattentäktundersökningarna.

Efter remiss har yttranden över sist nämnda skrivelse avgetts av samtliga länsstyrelser, Svenska kommunförbundet, Svenska vatten- och avloppsverksföreningen, Svenska konsultföreningen, Sveriges Avanti-borrare förening, Allmänna ingenjörbyrå AB, Malmbergs i Yngsjö AB, AB Skånska cementgjuteriet, SENTAB Svenska entreprenad AB, Terratest AB, VBB Vattenbyggnadsbyrå och VIAK AB. Länsstyrelsen i Uppsala län har överlämnat yttranden av länsläkaren i Uppsala län och naturgeografiska institutionen vid Uppsala universitet. Vidare har länsstyrelsen i Gotlands län bifogat yttrande av Gotlands kommun.

2 Nuvarande ordning

Inom SGU inrättades den 1 januari 1966 på försök ett s. k. brunn- och borrhälsarkiv. Sedan den 1 juli 1974 ingår detta arkiv i kvartär- och hydrogeologiska byrån inom SGU och benämns brunnarkivet. Arkivets verksamhet bildar delvis underlag för SGU:s delprogram Grundvattendokumentation, vilket innevarande budgetår beräknas omsluta drygt 1 milj. kr.

Arkivet har till uppgift bl. a. att från pågående och tidigare utförda brunnborrningar samla in geologiska och hydrogeologiska data, att bearbeta, katalogisera och arkivera uppgifterna samt att tillhandahålla dem för myndigheter, institutioner och enskilda.

Arkivets verksamhet har koncentrerats främst till områden med sedimentär berggrund, nämligen Kalmar, Gotlands, Kristianstads, Malmöhus och Örebro län. En viss verksamhet har skett även i Hallands län och sedan år 1973 i Östergötlands län. Arkivets verksamhet byggde ursprungligen på insamling av uppgifter och prov som frivilligt tillhandahölls av brunnborrare. På senare år har nya vägar prövats för att säkerställa resultat från brunnborrningar. Sålunda har mot ersättning av kopieringskostnader data övertagits från en konsulterande ingenjörsfirma beträffande ca 2 200 brunnar på Öland. Ytterligare ca 8 000 äldre brunnborrningsuppgifter har insamlats från olika firmor inom landet. Totalt finns uppgifter från ca 31 000 brunnar i arkivet. Av dessa äldre uppgifter, som är av varierande kvalitet, har dock endast ca 18 000 hunnit registreras.

Delvis på basis av brunnarkivets verksamhet sker f. n. utgivning av s. k. hydrogeologiska kartor i skala 1:50 000 på vilka redovisas grundvattenförekomster av större intresse, lämpliga uttagpunkter, grundvattnets kvalitet i konsumtionshänseende etc. Hittills har fem blad givits ut och tre är under arbete.

I samband med ställningstagandet till SGU:s framtida verksamhet i prop. 1973: 41 (s. 158—159) uttalade jag bl. a. att värdefull information som erhålls vid borrhningar, schaktningar, sprängningar o. d. bör i rimlig utsträckning tas till vara och ställas samman för att — eventuellt vid en senare tidpunkt — utnyttjas.

3 Promemoria angående uppgiftsskyldighet vid brunnborrning m. m.

3.1 Förslaget

I SGU:s framställning den 23 januari 1969 anförts bl. a. att insamling- en av data och prov från brunnborrningar blivit alltmer otillfredsstäl- lande och ofullständig. Goda kunskaper om befintliga grundvattentill- gåingar krävs emellertid såväl för en rationell samhällsplanering som för vattenresursernas rätta utnyttjande och skydd. Betydelsefulla data er- hålls vid brunnborrningar. Det synes därför enligt SGU nödvändigt att skapa en lagstadgad uppgiftsskyldighet. Denna bör dock i en första etapp begränsas till vissa s. k. försökslän, framhåller SGU i denna skrivelse (SGU anser numera att uppgiftsskyldigheten bör avse hela landet, jfr avsnitt 5.1).

I promemorian den 1 september 1972 konstateras att en lösning på längre sikt av insamlingsfrågan är av vital betydelse för ett rationellt tillvaratagande av våra grundvattentillgångar och ett effektivt funge- rande brunnarkiv. En sådan lösning måste gå ut på att säkerställa såväl tillströmningen av material från *brunnborrningar* som en hög kvalitet hos materialet. Tre alternativa sätt för insamling av borrhdata diskuteras i promemorian, nämligen insamling enligt det s. k. Skånesystemet, in- samling utförd av kvalificerade borrhningsfirmor mot ersättning och in- samling på grundval av lagstadgad uppgiftsskyldighet för yrkesborraren.

Insamling av borrhdata enligt Skånesystemet innebär att en av SGU:s geologer varje vecka söker upp brunnborrarna vid aktuella arbetsplatser och därvid tar hand om insamlat material. Systemet har enligt prome- morian många fördelar. Besöken ger tillfälle till samråd i aktuella vatten- frågor och geologen får efter hand nära kännedom om de flesta borrh- arna och om deras yrkesskicklighet. Det är vidare möjligt för geologen att i fält kontrollera materialet eller vara närvarande vid särskilt in- tressanta borrhningar. Även för borrharen och brunnägaren har geologens fältbesök fördelar, eftersom de t. ex. kan få förslag till planering av brunnar eller rekommendationer om lämpligt brunnsdjup. Att låta Skå-

nesystemet tjäna som modell för den framtida materialinsamlingen skulle emellertid enligt promemorian betyda att den nuvarande ordningen med frivilligt uppgiftslämnande i allt väsentligt bibehålls. Systemet är dessutom personalkrävande.

Ett andra alternativ för att samla in borrhdata är enligt promemorian att SGU träffar överenskommelse med kvalificerade borrhningsfirmor om att dessa mot ersättning sänder in erforderliga prover och uppgifter från borrhningar till SGU. Inte heller ett sådant system utgör emellertid enligt promemorian en lämplig lösning av insamlingsfrågan. Det framhålls bl. a. att risk finns för att det insända materialet blir ofullständigt och kvalitativt ojämnt och att administrationen av systemet blir tungrodd.

Tillfredsställande garanti för att brunnsarkivet fortlöpande får uppgifter om utförda brunnsborrhningar torde enligt promemorian kunna skapas endast om borrhningsföretagen i lag åläggs skyldighet att lämna sådana uppgifter.

Problemet att tillförsäkra arkivet material av godtagbar kvalitet anses vara betydligt mera svårlöst, särskilt som kraven måste ställas högt. I promemorian avvisas möjligheten att ställa krav på auktorisation som villkor för behörighet att utföra brunnsborrhningar. Det anses nämligen inte troligt att en sådan åtgärd skulle medföra någon väsentlig förbättring jämfört med nuvarande förhållanden, då många borrhare lämna material av god klass. I varje fall bedöms nyttan av en eventuell förbättring sannolikt inte stå i rimlig proportion till samhällets kostnader för auktorisationsproceduren.

På grund av att brunnsarkivets resurser f. n. är begränsade bör enligt promemorian uppgifts- och provtagningsskyldighet föreskrivas endast för arbeten som utförs inom ett mindre antal s. k. försökslän. Det är emellertid inte lämpligt att i lagen göra denna geografiska avgränsning eftersom det framdeles sannolikt blir aktuellt att utvidga eller på annat sätt ändra arkivets geografiska verksamhetsområde. Även i fråga om skyldighetens sakliga innehåll kan det visa sig nödvändigt med ändringar eller kompletteringar. Det bör därför enligt promemorian anförtros åt regeringen att precisera skyldighetens omfattning såväl geografiskt som sakligt. I enlighet härmed har ett till promemorian fogat lagförslag utformats som en fullmakt för regeringen att i den omfattning det är påkallat från hydrogeologisk synpunkt förordna om uppgifts- och provtagningsskyldighet. En sådan skyldighet skall enligt förslaget dock endast kunna åläggas den som yrkesmässigt utför grundvattentäkter.

Den merkostnad för en brunn som uppkommer till följd av arbetet med materialinsamlingen kommer enligt promemorian i sista hand att falla på beställaren av brunnen. Enligt en överslagsmässig beräkning kan den genomsnittliga merkostnaden per brunn antas öka med ca 100 kr, vilket motsvarar ca 1 % av kostnaden (i 1970 års prisnivå) för en 60 meter djup brunn.

Kostnader för förpackning och befordran av blanketter och prover förutsätts enligt promemorian bäras av SGU. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att lämna uppgifter eller prover bör enligt promemorian kunna dömas till böter.

I promemorian diskuteras också former för insamling av uppgifter till ett arkiv för *vattentäktutredningar*. Planer på att inrätta ett centralt arkiv också för tekniska utredningar beträffande vattentäkter aktualiserades under den tid arbetet med promemorian pågick. SGU hade därför, i syfte att säkra tillströmningen av utredningar till ett sådant arkiv, under hand anmält behov av lagstiftning enligt vilken huvudmännen för vattentäkterna i fråga skulle åläggas att tillhandahålla SGU ett exemplar av den tekniska utredningen angående berörd täkt.

Enligt promemorian är det emellertid mycket osäkert om en lagstiftning i ett fall som detta erbjuder några fördelar framför en materialinsamling som bygger på frivillig medverkan från huvudmännen för vattentäkterna. En lagstiftning skulle nämligen bli tillämplig endast vid enstaka tillfällen och risken är enligt promemorian därför stor att bestämmelserna faller i glömska. Det skulle sannolikt bli nödvändigt att komplettera lagstiftningen med en förhållandevis omfattande kontroll av bestämmelsernas efterlevnad. Vid en sådan ovisshet i fråga om lämpligheten av en lagstiftning synes det enligt promemorian motiverat att materialinsamlingen beträffande grundvattentäkter åtminstone till en början sker på frivillig väg enligt vissa angivna riktlinjer.

3.2 Remissyttrandena över promemorian

3.2.1 Uppgiftsskyldighet vid brunnsborrning

Förslaget att i lag föreskriva uppgiftsskyldighet vid brunnsborrning tillstyrks av *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, statens planverk, vattendomstolen vid Växjö tingsrätt, länsstyrelserna i Kalmar, Gotlands, Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Örebro län samt Svenska kommunförbundet. Vattendomstolarna vid Luleå, Jämtbygdens och Söderörns tingsrätter* har inget att erinra mot förslaget och *vattenöverdomstolen* motsätter sig inte att det genomförs. Dessa positivt inställda remissinstanser betonar ofta brunns- och borrhälsens värde och ansluter sig i allmänhet till de motiveringar för behovet av lagstiftning som lämnats i promemorian. *Vattendomstolen vid Jämtbygdens tingsrätt* pekar på att principiella invändningar kan riktas mot förslaget eftersom det innebär ökade kostnader för enskilda, men anser att betänkligheterna bör vika under förutsättning att kostnaderna blir så begränsade som anförs i promemorian. Liknande synpunkter förs fram av *vattendomstolen vid Växjö tingsrätt* och *länsstyrelsen i Kalmar län*.

Svenska vatten- och avloppsverksföreningen understryker den nytta som en samlad dokumentation av data i ett brunnsarkiv kan ha vid ex-

ploatering av grundvatten, men anser sig inte böra ta ställning till frågan om lagstiftning är motiverad för att säkerställa uppgiftsinsamlingen. Också *statens naturvetenskapliga forskningsråd* framhåller betydelsen av att brunnsarkivet ges lämpligt stöd för att säkra tillströmningen av data, men anser det tveksamt om enbart lagstiftning är det bästa hjälpmedlet att trygga datainsamlingen.

Ingen remissinstans har avstyrkt förslaget om lagstadgad uppgiftsskyldighet.

SGU ansluter sig till förslaget om lagstiftning men föreslår vissa ändringar, främst beträffande uppgiftsskyldighetens omfattning. SGU:s synpunkter på frågan om uppgiftsskyldighet vid brunnsborrning redovisas närmare i det följande (se avsnitt 5.1).

I fråga om uppgiftsskyldighetens omfattning framhåller *vattenöverdomstolen* att skyldigheten bör begränsas till uppgifter och prover som utan större olägenheter kan erhållas i samband med arbetet. Skyldighet bör sålunda inte åläggas någon att till arkivet sända in uppgifter rörande t. ex. vattentemperatur, vattenanalyser m. m. som annars inte skulle ha inhämtats. Inte heller bör förslaget få till resultat att man vid arbeten efter grundvatten tvingas övergå till andra borrheter eller anskaffa särskild utrustning för att tillgodose kravet på berg- och jordprover till SGU. Den i promemorian angivna beräknade merkostnaden, 100 kr, får med andra ord inte överskridas väsentligt. Också *vattendomstolen vid Vänersborgs tingsrätt* anser att uppgiftsskyldigheten inte bör gälla prover av annan beskaffenhet och omfattning än vad vederbörande borrhetsföretag har möjlighet att utföra med den tekniska apparatur som företaget oberoende av den föreslagna uppgiftsskyldigheten är utrustat med och som lämpligen bör användas för det aktuella brunnsarbetet. *Vattendomstolen vid Jämtbygdens tingsrätt* menar att möjlighet till dispens från den obligatoriska uppgiftsskyldigheten och provtagningen bör finnas om SGU anser att provtagning inte är nödvändig på grund av att prov redan finns i tillräcklig omfattning från aktuellt område eller av andra skäl. Liknande synpunkter förs fram av *länsstyrelsen i Kalmar län*. *Länsstyrelsen i Gotlands län* efterlyser en precisering av de uppgifter som skall lämnas och uttalar farhågor för att kostnaderna blir betydligt högre än angivna ca 100 kr. per brunn.

Länsstyrelserna i Kalmar, Kristianstads och Örebro län understryker att datainsamlingen helt bör utföras av SGU-personal, eftersom länsstyrelserna saknar resurser för sådana ändamål. Betydelsen av att kopior av uppgifterna tillställs länsstyrelserna som underlag för samhällsplaneringen betonas särskilt av *länsstyrelserna i Kalmar, Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Örebro län*.

Förslaget i promemorian om att den som försummar sin insamlingskyldighet skall kunna dömas till böter, kritiserar *vattenöverdomstolen*, som påpekar att man i modern lagstiftning för att framtvinga en

prestation vanligen föreskriver vite utan kombination med straff. Det kan emellertid enligt vattenöverdomstolen vara svårt — ibland omöjligt — att i efterhand genom vite tvinga fram material från ett arbete där föreskrivna observationer och provtagningar har försummats. Om påföljden för utebliven prestation anses böra vara böter i stället för vite bör enligt vattenöverdomstolen även ofullständiga eller oriktiga uppgifter och prov till arkivet straffbeläggas. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* ifrågasätter om inte vite utgör en bättre sanktionsform än böter för att framtvinga uppgifter. *Vattendomstolen vid Vänersborgs tingsrätt* anser att penningböter utgör tillräcklig straffsanktion. Det bör vidare enligt vattendomstolen i författningstexten klarläggas vem i brunnssborrningsföretaget det straffrättsliga ansvaret för uppgiftsskyldighetens fullgörande skall åvila.

3.2.2 Uppgiftsskyldighet beträffande vattentäktutredningar

De remissinstanser som behandlar frågan om inrättande av ett arkiv för vattentäktutredningar instämmer i uppfattningen att ett sådant behövs och förordar i allmänhet att uppgifter insamlas på frivillig väg. Enstaka remissinstanser anser dock att vissa skyldigheter att lämna uppgifter bör föreskrivas i författning.

Vattendomstolarna vid Luleå och Växjö tingsrätter, länsstyrelsen i Gotlands län, Svenska kommunförbundet och Svenska vatten- och avloppsverksföreningen instämmer i eller lämnar utan erinran de synpunkter som framförs i promemorian.

Vattenöverdomstolen erinrar om att SGU hos sökanden i vattentäktsmål i många fall torde kunna erhålla ett mer omfattande hydrogeologiskt material än som finns redovisat i den tekniska utredningen i vattenmålet. Ofta kan nämligen andra grundvattentillgångar ha undersökts innan man bestämt sig för uttag vid den aktuella vattentäkten. Vidare torde enligt vattenöverdomstolen grundmaterialet till den tekniska utredningen i många fall inte ha ansetts vara av sådan betydelse för vattenmålet att materialet har redovisats i sin helhet.

Vattendomstolen vid Vänersborgs tingsrätt menar att en enkel och tillförlitlig metod för att bringa grundvattentäktsmålen till SGU:s kännedom skulle vara att vattenrättsdomaren åläggs skyldighet att till SGU översända ett exemplar av den kungörelse som enligt vattenlagen skall utfärdas om ansökningen. Med ett sådant förfaringssätt skapas garantier för att SGU får kännedom om samtliga grundvattentäktsmål som handläggs vid vattendomstolarna. SGU kan därefter från sökanden låta skaffa in den tekniska utredningen i målet. Värdet av de uppgifter som skulle komma att tillföras ett grundvattentäktsarkiv från vattendomstolarna torde dock enligt vattendomstolens mening bli av begränsad omfattning på grund av målens ringa antal. *Vattendomstolen vid Umebygdens tingsrätt* erinrar om att det i 11 kap. vattenlagen (1918: 523) finns föreskrifter om skyldighet för vattendomstol att till vissa myndigheter över-

sända kungörelser i vattenmål. Det är i dessa fall fråga om myndigheter som har att ta till vara olika intressen i målet. Med hänsyn till det ändamål varom nu är fråga anser vattendomstolen det emellertid knappast tänkbart att i vattenlagen stadga skyldighet för vattendomstol att till SGU översända kungörelser i mål rörande grundvattentäkt. Men SGU har möjlighet att genom skriftlig hänvändelse till vattendomstolarna säkerställa att ett exemplar av varje sådan kungörelse tillställs SGU. Ofta inges enligt vattendomstolen ansökningshandlingarna i så många exemplar att domstolen har möjlighet att tillsammans med kungörelsen översända ett exemplar av den tekniska utredningen i målet. *Länsstyrelsen i Kalmar län* hävdar att det helt övervägande antalet grundvattenutredningar utförs av ett begränsat antal konsulterande ingenjörbyråer. Det torde inte innebära några svårigheter att ålägga dessa en lagstadgad skyldighet att till arkivet överlämna de utredningar som regelmässigt upprättas. Uppdragsgivarna lär enligt länsstyrelsen inte kunna ha några berättigade invändningar mot ett sådant förfarande. *Statens planverk* finner det angeläget att SGU samlar in ett så omfattande material som möjligt av tekniska utredningar beträffande större grundvattentäkter.

SGU:s synpunkter avseende vattentäktutredningar redovisas i det följande (se avsnitt 5.1).

4 Sekretesskydd för uppgifter i brunns- och borrharkivet

Som framgår av vad jag har anfört inledningsvis har JO till mig översänt ett exemplar av sitt beslut den 12 december 1973 med anledning av skrivelser angående utlämnande av uppgifter från SGU:s brunns- och borrharkiv. Bakgrunden till JO:s beslut är i huvudsak följande.

Tre innehavare av enskilda brunnsborrningsfirmor i Skåne hade i skrivelse till JO år 1973 påtalat att SGU ämnade lämna ut av brunnsarkivet i Lund insamlat material till ett konsultföretag. Brunnsborrarna hävdade att brunnsarkivets registerkort var grundade på lånat material och att registerkorterna inte kunde betraktas som offentliga handlingar. Konsultföretaget gjorde gällande att registerkorterna var allmänna och offentliga handlingar.

I yttrande till JO åberopade SGU bestämmelserna i 9 § lagen (1937: 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (sekretesslagen), där det föreskrivs att handlingar som innefattar redogörelse för utredningar, experiment eller prov av naturvetenskaplig eller teknisk art som myndighet låtit verkställa för det allmännas räkning, inte får utan myndighetens tillstånd lämnas ut tidigare än tjugو år efter handlingens datum. SGU hade tidigare i det fåtal fall som aktualiserats lämnat ut uppgifter sedan berörda brunnsborrare hade

meddelat att de inte gjorde invändningar i det enskilda fallet. Sedan konsultföretaget begärt få ta del av brunnsarkivets material rörande stora regioner i Skåne, hade SGU dock inte lämnat ut sådant material vars befintlighet vid SGU varit betingat av att det av brunnsborrhare ställts till förfogande uteslutande för SGU:s egen användning. SGU framhöll särskilt att SGU var försatt i en känslig mellanställning, eftersom värdefulla uppgifter om geologi och grundvatten kunde erhållas ur borrhäringsresultaten men att dessa betraktades som personlig egendom av vissa brunnsborrhare.

I sitt beslut uttalade JO att han fann det svårt att bedöma om brunns- och borrhäringsarkivets handlingar var att betrakta som handlingar innefattande redogörelser för utredningar av naturvetenskaplig eller teknisk art, som SGU hade låtit verkställa för det allmännas räkning, och därför kunde åtnjuta sekretess enligt 9 § sekretesslagen. Klarhet i denna fråga kunde enligt JO endast åstadkommas genom prövning i regeringsrätten.

Med anledning av vad SGU hade anfört om sitt dilemma framstod det enligt JO som angeläget att frågan huruvida uppgiftsskyldighet skulle åläggas brunnsborrharna eller ej snarast fick sin lösning. I samband därmed torde det, ansåg JO, vara befogat att också närmare överväga i vad mån en sådan skyldighet borde förenas med ett sekretesskydd för brunnsborrharnas yrkes- och affärshemligheter, eller om ett dylikt skydd kunde undvaras.

Efter det att JO meddelat sitt beslut har regeringsrätten i dom den 26 juni 1974 funnit att de av SGU på arkivkort gjorda sammanställningarna av lämnade uppgifter får anses utgöra handlingar som enligt 9 § sekretesslagen inte får lämnas ut utan tillstånd.

5 SGU:s reviderade förslag om uppgiftsskyldighet vid grundvattentäktundersökningar och brunnsborrningar, m. m.

5.1 SGU:s skrivelse den 10 september 1974

Som bakgrund till de synpunkter SGU anför i skrivelse den 10 september 1974 lämnas inledningsvis en sammanfattning av de synpunkter som SGU tidigare har anfört i yttrande över promemorian.

I remissyttrandet över promemorian betonade SGU att frågan om registrering av brunnsborrningar är en del av det betydligt större problemkomplex som innefattar tillvaratagande, registrering och nyttiggörande av sådana geologiska, byggnadsgeologiska, geotekniska och hydrogeologiska data som kommer fram vid anläggningsarbeten. Brunnsarkivets registreringsverksamhet har enligt SGU ett dubbelt syfte, nämligen att ge data om grundvattnet och att ge rent geologiska upplysningar om jord- och berglager på större djup. Avgränsningen av

brunnsarkivets verksamhet under försökstiden till vissa län var enligt SGU betingad av det tänkta insamlingsförfarandet under medverkan av de till dåvarande väg- och vattenbyggnadsstyrelsen knutna länsingenjörerna. Vidare måste beaktas, att ett allmänt införande av snabbborrmaskiner (tryckluftsmaskiner) har inneburit att det blir svårare för brunnsborrarna att utan tidsförlust lämna pålitliga uppgifter om genomborrade lager och att ta prover. SGU ansåg därför att en obligatorisk uppgiftsskyldighet borde begränsas till vad brunnsarkivet kunde praktiskt hantera och till sådana uppgifter, som det rimligen borde ligga i brunnsborrarnas intresse att ta till vara för eget behov. Enligt SGU var den bästa arbetsmetoden insamling enligt det s.k. Skånesystemet. Då emellertid brunnsarkivets verksamhet i hög grad var att anse som en resursfråga, och eftersom SGU:s organisation och framtida arbetsuppgifter var under utredning, lämnades frågan öppen om ett beslut om lagstiftning borde anstå till dess SGU:s framtida organisation och arbetsuppgifter preciserats. Också den i promemorian aktualiserade frågan om ett arkiv för vattentäktutredningar betecknade SGU som främst en resursfråga.

I skrivelsen anför SGU i huvudsak följande.

De synpunkter rörande syftet och värdet av att lagvägen säkra tillströmningen av hydrogeologiska data från *brunnsbörningar* som framförts i SGU:s remissyttrande över promemorian kvarstår oförändrade. Någon metod att på frivillig väg lösa problemet med insamling av uppgifter har inte kommit fram. Frågan om en begränsning av obligatorisk uppgiftsskyldighet till vissa områden, liksom frågan om provtagning, har emellertid varit föremål för ytterligare utredningar. SGU:s nuvarande ståndpunkt är att uppgiftsskyldighet beträffande brunnsbörning bör gälla *hela* landet utan undantag och att den tidigare föreslagna skyldigheten att lämna in prover på genomborrade jord- och bergarter bör utgå. Praktiska skäl talar nämligen mot provtagning, bl. a. det förhållandet att vid användning av de moderna tryckluftsdrivna maskiner vilka till övervägande del används vid börning i berg, detta måles ned till ett fint stoft som kan vara svåranalyserbart i geologiska sammanhang. Det skulle således, enligt vad som anförts i skrivelsen, räcka med att brunnsbörningsfirmorna till SGU sänder ett ifyllt formulär med de önskade uppgifterna.

Problemet med registrering och arkivering av sådana borrhdata som framkommer vid *grundvattentäktundersökningar* berörs särskilt i skrivelsen. Den geologiska information som kan erhållas vid undersökningsbörningar är ytterst värdefull, då det vanligen är förhållandevis stora områden som undersöks. Eftersom dylika undersökningar i regel utförs av ett fåtal större konsulterande ingenjörsfirmor och brunnsbörningsföretag, torde det inte innebära större kostnader eller merarbete för dessa firmor att vidarebefordra en kopia av resultaten av undersökningarna till SGU.

Arbete med insamling av geologiska och hydrogeologiska data från äldre grundvattentäktutredningar bedrivs för närvarande av personal från SGU:s brunnssarkiv. Arkivets värde i samband med kartverksamheten har enligt SGU redan hunnit bekräftas. Eftersom det inte är möjligt för SGU att få kännedom om var grundvattentäktundersökningar äger rum eller vem eller vilka som utför sådana undersökningar skulle enligt SGU en arkiveringsskyldighet, gällande resultaten från dylika undersökningar, vara ett enkelt men verkningsfullt sätt att ta tillvara all den geologiska och hydrogeologiska information som på detta sätt kommer fram. En komplettering av uppgiftsskyldigheten att gälla också resultat från grundvattentäktundersökningar framstår därför enligt SGU som synnerligen önskvärd.

I skrivelsen tas också upp de *sekretessproblem* som aktualiserats genom JO:s beslut och regeringsrättens dom, varvid anförts att regeringsrättens dom visar att äldre material kan sekretessbeläggas av SGU. Allt nyinkommet material som genom en eventuell lagstiftning kommer SGU tillhanda bör dock enligt SGU bli offentligt.

Avslutningsvis framhåller SGU att för att en lagstadgad uppgiftsskyldighet skall kunna få stöd hos brunnborrarna, konsultfirmor, m. fl., det är viktigt att SGU får resurser för såväl tillvaratagande av uppgifter som utökad rådgivnings- och konsultverksamhet i hydrogeologiska sammanhang. Uppgiftslämnarna bör enligt SGU i utbyte mot ökad arbetsbelastning kunna kräva en ökad serviceverksamhet som motprestation. SGU hänvisar i detta sammanhang också till vad som anförts i anslagsframställningen för budgetåret 1975/76 (jfr prop. 1975: 1 bil. 15 s. 104—106).

5.2 Remissyttrandena över skrivelsen

5.2.1 Allmänna synpunkter

Remissinstanserna är ense om behovet av förbättrad dokumentation av sådana data som kommer fram i samband med grundvattentäktundersökningar och brunnborrningar. SGU:s reviderade förslag om uppgiftsskyldighet vid grundvattentäktutredningar och brunnborrningar tillstyrks eller lämnas utan erinran av praktiskt taget samtliga instanser, även om det från enstaka håll sätts ifråga om en lagstadgad skyldighet behövs, särskilt i fråga om grundvattentäktundersökningar. Från flera håll betonas att förslaget tillstyrks under förutsättning att SGU får erforderliga resurser att bearbeta och ställa till förfogande uppgifter som samlas in. Det anses allmänt vara en förbättring av det ursprungliga förslaget att den föreslagna uppgiftsskyldigheten beträffande brunnborrningar nu avses gälla hela landet, samtidigt som någon skyldighet att sända in prover inte förutsätts.

De flesta remissinstanserna delar uttryckligen SGU:s bedömning att

lagstiftning fordras för att samla in data från grundvattentäktundersökningar och brunnborrningar. Hit hör *länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar, Gotlands, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, Svenska kommunförbundet, Svenska vatten- och avloppsverksföreningen, Allmänna ingenjörbyrå AB, Malmbergs i Yngsjö AB, VBB Vattenbyggnadsbyrå samt VIAK AB. Sveriges Avanti-borrare förening* uppger sig ha den principiella inställningen att det vore mera önskvärt att på frivillig väg uppnå överenskommelser med berörda parter. Å andra sidan har föreningen en positiv inställning till att SGU skall erhålla uppgifter av den art som föreslås. Föreningens inställning har kommit till uttryck i en överenskommelse våren 1974 med SGU om inrapportering från föreningens medlemmar av uppgifter om utförda brunnarbeten. De uppgifter som rapporteras stämmer överens med de uppgifter som den nu av SGU föreslagna obligatoriska uppgiftsskyldigheten innefattar.

Ett fåtal remissinstanser uttrycker tveksamhet inför metoden att med hjälp av lagstiftning säkerställa uppgifter från brunnborrningsfirmor till arkivet. Bland dessa märks *länsstyrelsen i Kopparbergs län*, som sätter i fråga om inte en lämpligt avvägd ersättning till uppgiftslämnarna skulle kunna ersätta systemet med lagstadgad uppgiftsskyldighet och leda till att brunnborrningsfirmorna frivilligt sänder in uppgifter. Liknande synpunkter anför *länsstyrelsen i Jämtlands län. Länsstyrelsen i Skaraborgs län* anser det reviderade förslaget om uppgiftsskyldighet visserligen värdefullt, men menar att lagstiftning bör kombineras med en regional verksamhet så att uppgiftsinsamlingen koncentreras till vissa delar av landet.

Kritik mot metoden att lagstiftningsvägen säkerställa uppgifter från grundvattentäktundersökningar uttalas av *länsstyrelsen i Kronobergs län. Länsstyrelsen* menar att det bör vara möjligt att träffa överenskommelser mellan SGU och det fåtal firmor som berörs om att en extra kopia av undersökningarna skall sändas in till SGU. I varje fall bör enligt *länsstyrelsen* möjligheten av ett sådant förfarande klarläggas. Liknande synpunkter anför av *länsstyrelsen i Blekinge län. Inte heller länsstyrelsen i Kopparbergs län* anser att det finns behov att lagstifta om uppgiftsskyldighet beträffande grundvattentäktundersökningar. Enligt *länsstyrelsen* finns inga svårigheter att ta del av dessa undersökningar, vilka genomgående utförs på uppdrag av kommuner för samhällens vattenförsörjning.

De remissinstanser som uttalat sig för lagstadgad uppgiftsskyldighet, tillstyrker i allmänhet också SGU:s förslag i ämnet. Några instanser gör vissa kompletterande påpekanden. Sålunda framhåller *länsstyrelsen i Stockholms län* att insamlade data om brunnborrningar bör kunna

bli särskilt värdefulla för planering i skärgårdsområdena. Också vid bedömningar av konflikter mellan grustäkts- och vattentäktsintressen i samband med tillståndsgivning för grustäkter torde värdefulla upplysningar kunna erhållas från ett centralt arkiv. Uppgifternas betydelse för bedömning av grus- och stentäkters inverkan på grundvattentillgångarna framhålls också av *länsstyrelsen i Gotlands län*. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* understryker att information om grundvattenytans läge och grundvattenformationernas kapacitet är av synnerlig vikt speciellt i samband med upprättande av förslag till skyddsområden kring vattentäkter samt vid utvärdering av vattentillgångar i framför allt Bohusläns skärgård och kustområden och i länets anmärkningsvärt långsträckta och sedimentsfyllda sprickdalgångar.

Flera av de remissinstanser som kan förutsättas komma att fungera som uppgiftslämnare framhåller sin beredvillighet att medverka vid uppgiftsinsamling. Till dessa hör, utom *Sveriges Avanti-borrare förening*, även *Malmbergs i Yngsjö AB* och *VIK AB*. *Allmänna ingenjörbyrån AB* understryker betydelsen av att SGU får resurser att samla in och eventuellt kopiera det stora material om grundvattenundersökningar sedan början av 1900-talet som finns arkiverat på olika håll, bl. a. hos vissa större konsultfirmor.

5.2.2 Uppgiftsskyldighetens omfattning samt insamling, arkivering och bearbetning av inkomna data, m. m.

Frågan om omfattningen av den föreslagna uppgiftsskyldigheten behandlas av vissa länsstyrelser. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* anser att uppgiftsskyldigheten bör vidgas och omfatta uppgifter om grundvattnets strömningsriktning, vattenytans årstidsvariationer och förekommande analysprotokoll över vattnets kvalitet, vilket också framhålls av *Terratest AB* och *VIK AB*. Enligt *VBB Vattenbyggnadsbyrån* bör provtagningsmetod anges, särskilt när det gäller bestämning av genomborrade jordlager. Man bör enligt byrån tänka sig en stark sovring och klassificering av inkomna uppgifter med hänsyn till borrhätningsmetoder och provtagningsförfaranden. I linje härmed bör antalet begärda uppgifter begränsas till vad som är praktiskt användbart för vidare bearbetning. Också *Svenska kommunförbundet* understryker vikten av att redovisningsrutinen för uppgiftslämnarna görs så enkel som möjligt och att mängden av inrapporteringskyldiga data begränsas. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* betonar betydelsen av information till berörda borrhätningsfirmor om syftet med den obligatoriska uppgiftsskyldigheten.

AB Skånska cementgjuteriet efterlyser en klarare definition av uppgiftsskyldighetens omfattning. Företaget anser det nämligen vara oklart om uppgiftsskyldighet avses föreligga i de fall man vid anläggningsarbete utför borrhätningar för bestämning av grundvattenytans läge, förekomst av artesiskt vatten m. m. eller borrar brunnar, inte för att under-

söka förekomst av eller för att utvinna grundvatten, utan för att följa grundvattenytans variationer under byggnadstiden.

Länsstyrelsen i Stockholms län påpekar att arkiveringsskyldighet bör införas också för de omfattande geologiska och geotekniska utredningar som utförs i Stockholm i samband med planering för nybebyggelse och som innehåller bl. a. data om grundvattnet. Också *länsstyrelserna i Skaraborgs och Örebro län* anför liknande synpunkter.

Några remissinstanser tar upp frågan om vem som bör vara uppgiftsskyldig. *Svenska konsultföreningen*, liksom *Allmänna ingenjörskyrån AB*, menar att uppgiftsskyldighet bör ligga på beställaren av utredning eller borrhning och alltså inte, som SGU föreslår, på den som utför arbetet. Enligt konsultföreningen strider det mot konsultens gängse arbetsformer att till utomstående, enskilda eller myndigheter, lämna uppgifter om beställaren och beställt uppdrag. Föreningen pekar på möjligheten att beställaren, då han är uppgiftsskyldig, ålägger konsult eller borrhningsfirma att tillhandahålla en extra omgång av de handlingar som visar resultatet av undersökningen eller borrhningen. Denna extra omgång handlingar sänder beställaren själv inom viss tid till SGU. *SENTAB Svenska entreprenad AB* anser emellertid att uppgiftsskyldighet bör åligga den som utför arbetena, vilken enligt *SENTAB* har bäst möjligheter att på ett riktigt och fackmässigt sätt redovisa de framtagna resultaten.

Flera länsstyrelser framhåller att ett ökat samarbete mellan länsstyrelserna och SGU bör vara av värde. Detta samarbete bör komma till uttryck vid insamling, arkivering och bearbetning av de data som kommer in till SGU. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* pekar på att flera länsstyrelser, med stöd av 2 kap. 64 § vattenlagen (1918: 523), har fastställt ett stort antal skyddsområden för vattentäkter och att de utredningar som legat till grund för dessa beslut även torde vara av stort värde för SGU. *Länsstyrelserna i Gotlands, Hallands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Örebro och Västmanlands län* understryker att uppgifter ur SGU:s centrala arkiv också behöver vara lättillgängliga regionalt. SGU bör därför åläggas sända en kopia av de registrerade uppgifterna till berörd länsstyrelse eller på annat sätt säkerställa att informationen finns lättillgänglig för denna och för andra intressenter på det lokala och regionala planet. — Samtidigt framhålls från flera länsstyrelser att dessa inte har resurser att aktivt medverka vid insamlingen av uppgifter, något som särskilt *länsstyrelserna i Södermanlands och Kalmar län* betonar.

Naturgeografiska institutionen vid Uppsala universitet påpekar vikten av att data i brunnarsarkivet arkiveras i sådan form att samordning möjliggörs med andra informationssystem på geodata-området.

Några instanser behandlar frågan om auktorisation av brunnsborrhningsfirmor, varvid behovet av auktorisation påtalas av *länsläkaren i Uppsala län, AB Skånska cementgjuteriet och Terratest AB*.

5.2.3 Sekretessfrågan

Ett femtontal remissinstanser berör i sina yttranden sekretessfrågan. Av dessa betonar främst *länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Kalmar, Kristianstads, Skaraborgs, Västmanlands och Norrbottens län* samt *Allmänna ingenjörbyrå AB* och *VIK AB* vikten av att allt material som förvaras i brunn- och borrhälsarkiv och vattentäktarkiv görs offentligt tillgängligt. *Allmänna ingenjörbyrå AB* understryker härvid att SGU inte bör ha rätt att sekretessbelägga uppgifter i arkiven. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* nämner att det till länsstyrelsen gjorts gällande att SGU genom att sekretessbelägga befintligt material i brunn- och borrhälsarkivet för sin konsultverksamhet kommit i en gynnad ställning i förhållande till övriga konsulter. *VIK AB* betonar att befintliga arkivdata i möjligaste mån bör göras offentliga och erbjuder sig att vara SGU behjälplig att till brunn- och borrhälsarkivet överföra vissa tillstånd att utnyttja andra företags uppgifter som *VIK* erhållit och att från brunnägare erhålla tillstånd att offentliggöra uppgifter som nu kan sekretessbeläggas.

Länsstyrelsen i Blekinge län erinrar om att grundvattentäktundersökningar kan innehålla uppgifter som med hänsyn till enskildas intressen och gällande sekretessbestämmelser inte får offentliggöras. *Länsstyrelsen i Örebro län* påpekar att det förhållandet att uppgiftsskyldighet föreskrivs i lag inte bör medföra annan bedömning i fråga om uppgifternas offentlighet än den som görs nu. Om behov anses föreligga att sekretessbelägga uppgifter som har infordrats med stöd av lag, bör detta enligt länsstyrelsen ske uttryckligt i författning.

6 Föredraganden

Inom Sveriges geologiska undersökning (SGU) inrättades år 1966 på försök ett s. k. brunn- och borrhälsarkiv, numera kallat brunn- och borrhälsarkivet. Där samlas och bearbetas geologiska och hydrogeologiska data om brunn- och borrhälsborrningar. SGU tillhandahåller myndigheter, institutioner och enskilda uppgifter ur arkivet. Till att börja med insamlades uppgifter och prov från endast vissa delar av landet, varvid uppgifterna och proven frivilligt tillhandahölls av brunn- och borrhälsborrare. Till arkivet har hittills inkommit uppgifter från ca 31 000 brunnar, av vilka dock endast ca 18 000 hunnit registreras, dvs. föras på arkivkort. Dessa äldre uppgifter varierar i kvalitet.

Frågan om sättet för insamling av uppgifter till brunn- och borrhälsarkivet aktualiserades år 1969 av SGU i en skrivelse till Kungl. Maj:t. Verksamheten och organisationen vid SGU var emellertid vid denna tidpunkt föremål för en genomgripande översyn, som resulterade i de av riksdagen år 1973 godkända riktlinjerna för SGU:s verksamhet och

organisation (prop. 1973: 41, NU 1973: 54, rskr 1973: 225) och i en ny organisation för SGU som genomfördes den 1 juli 1974 (prop. 1974: 60, NU 1974: 23, rskr 1974: 152). Den slutliga beredningen av frågan om sättet för insamling av uppgifter till det nuvarande brunnsparkivet har anstått i avvaktan på att frågorna om SGU:s verksamhet och organisation blev lösta.

Som ett led i beredningen av frågan om insamlande av uppgifter till SGU:s arkiv upprättades år 1972 en promemoria angående uppgiftsskyldighet vid brunnborrning m. m. I promemorian diskuterades också formerna för insamling av uppgifter till ett arkiv för vattentäktutredningar. Denna promemoria remissbehandlades. Efter remissbehandlingen och sedan beslut hade fattats om SGU:s framtida organisation, aktualiserade SGU i skrivelse den 10 september 1974 på nytt hithörande frågor och lade fram ett reviderat förslag om uppgiftsskyldighet vid dels grundvattentäktundersökningar, dels brunnborrningar. Också denna skrivelse har remissbehandlats. Vidare bör nämnas att JO till mig har översänt ett exemplar av beslut den 12 december 1973, där frågan om sekretesskydd för uppgifter i SGU:s brunn- och borrhärv arkiv behandlas.

Det reviderade förslaget från SGU innebär i huvudsak att regeringen genom en särskild lag bör ges bemyndigande att föreskriva skyldighet för den som yrkesmässigt utför brunnborrning eller grundvattentäktundersökning att till SGU lämna uppgifter om arbetet. Då det gäller grundvattentäktundersökning föreslås i skrivelsen att uppgiftsskyldigheten skall fullgöras genom att en kopia av undersökningresultaten lämnas.

Remissinstanserna är ense om behovet av förbättrad dokumentation av de data som kan erhållas i samband med grundvattentäktundersökningar och brunnborrningar. De flesta instanser instämmer i bedömningen att en lagstadgad uppgiftsskyldighet behövs för att säkerställa tillströmningen av data till brunnsparkivet. Inga mer väsentliga erinringar riktas mot SGU:s reviderade förslag till författningsreglerad uppgiftsskyldighet.

Som bakgrund till mitt eget ställningstagande vill jag först erinra om att frågan om registrering av brunnborrningar endast är en del av det betydligt större problemkomplex som innefattar tillvaratagande och registrering av sådana geologiska, geotekniska och hydrogeologiska data som kommer fram vid anläggningsarbeten. Jag har i annat sammanhang uttalat mig för att värdefull information som erhålls vid borrningar, schaktningar, sprängningar o. d. bör tas till vara i rimlig utsträckning och ställas samman för att — eventuellt vid en senare tidpunkt — utnyttjas (prop. 1973: 41 s. 159). SGU tillhör de myndigheter som deltar i försöksverksamheten med programbudgetering inom statsförvaltningen. Grundvattendokumentation ingår som ett särskilt del-

program i SGU:s verksamhet. Regeringen har i årets budgetproposition föreslagit ökade medel bl. a. för detta delprogram (prop. 1975: 1 bil. 15 s. 107).

I samband med grundvattentäktutredningar utförs ofta ett stort antal undersökningsborrningar. Den geologiska information som kan erhållas vid dessa undersökningar är ytterst värdefull, eftersom det vanligen är förhållandevis stora områden som undersöks. Sedan en tid tillbaka pågår insamling av äldre grundvattentäktutredningar till SGU:s brunnarsarkiv. Detta materials värde i samband med SGU:s kartverksamhet har redan hunnit bekräftas. Svårigheter föreligger emellertid för SGU att få kännedom om var grundvattentäktundersökningar äger rum och av vem eller vilka sådana undersökningar utförs.

Av brunnarsarkivets hittillsvarande verksamhet kan dras slutsatsen, att de data som kan tas fram i samband med brunnborrningar har ett stort värde, främst från hydrogeologisk synpunkt.

Mot bakgrund av vad jag nu har sagt finner jag det angeläget att garantier skapas för att de data som kan erhållas i samband med grundvattentäktundersökningar och brunnborrningar kan tas till vara på ett effektivt sätt. En samlad dokumentation på detta område kan användas som ett betydelsefullt underlag i olika avseenden, bl. a. vid samhällsplaneringen.

Under beredningen av detta ärende har diskuterats olika former för materialinsamling. SGU har mot bakgrund av hittillsvarande erfarenheter med frivilligt uppgiftslämnande föreslagit att uppgiftsskyldighet föreskrivs i författning. I likhet med SGU och flertalet remissinstanser finner jag alternativen till lagstadgad uppgiftsskyldighet — frivilligt insändande av uppgifter mot viss ersättning och uppsökande verksamhet från SGU:s sida — alltför dyrbara och svåradministrerade. Härtill kommer att omfattningen av den uppgiftsskyldighet som jag i det följande kommer att föreslå får anses vara en ringa belastning för den uppgiftsskyldige och medföra endast obetydliga merkostnader för denne. Företrädare för dem som enligt förslaget blir uppgiftsskyldiga har också under remissbehandlingen framhållit sin beredvillighet att medverka vid uppgiftsinsamlingen.

I SGU:s reviderade förslag förutsätts uppgiftsskyldigheten vila på den som utför grundvattentäktundersökning eller brunnborrning och inte på den som beställer arbetet. Förslaget får i denna del stöd av nästan samtliga remissinstanser. Bl. a. Svenska konsultföreningen anser dock att uppgiftsskyldigheten bör ligga på beställaren av ett arbete och hävdar att det strider mot konsultens gängse arbetsformer att till utomstående lämna uppgifter om beställaren och om beställt uppdrag. För egen del vill jag framhålla att de uppgifter som här blir aktuella måste samlas in fortlöpande under arbetets gång av sakkunniga personer. Endast den som utför arbetet kan ta ansvaret för att behövliga note-

ringar görs. Jag ansluter mig således till den av SGU och flertalet remissinstanser förordade lösningen.

I likhet med SGU anser jag att uppgiftsskyldighet vid grundvattentäktundersökningar och brunnborrningar bör åläggas endast den som yrkesmässigt utför sådana. Om det är ett företag som ansvarar för arbetet, bör företaget och inte den enskilde arbetstagaren vara uppgiftsskyldig. Några invändningar mot avgränsningen av uppgiftsskyldigheten till dem som yrkesmässigt utför grundvattentäktundersökning eller brunnborrning har inte kommit fram under remissbehandlingen. Visserligen får SGU härigenom inte tillgång till de data som skulle kunna tas fram i samband med sådana smärre brunnsgrävningar och sprängningar som ofta utförs av fastighetsägare själva. Men de olägenheter detta medför för uppbyggnaden av brunnssarkivet är begränsade och får vägas mot den fördel som en avgränsning av uppgiftsskyldigheten till yrkesmän innebär. Härtill kommer att det kan vara svårt att övervaka efterlevnaden av alltför ingående regler om uppgiftsskyldighet.

Jag förordar att det i lag föreskrivs skyldighet att vid både brunnborrning och grundvattentäktundersökning lämna uppgifter om tid och plats för arbetet, ändamålet med detta, arbetets omfattning och tekniska utförande samt påträffade jord- och bergarter. I förekommande fall bör vidare lämnas uppgift om grundvattenytans nivå samt resultat av provpumpning och vattenanalys. Uppgifterna bör lämnas på fastställt formulär. En uppgiftsskyldighet av nu nämnd omfattning torde utan vidare kunna fullgöras med hjälp av den tekniska apparatur som oberoende av den föreslagna uppgiftsskyldigheten finns till hands för arbetet.

Grundvattentäktundersökningar utförs ofta av konsultföretag på uppdrag av kommuner och andra. I sådana fall upprättas vanligen för uppdragsgivarens räkning en skriftlig sammanställning av undersökningsresultaten, där detaljerade uppgifter om undersökningen kan hämtas. Lagstadgad skyldighet bör föreligga att, om sådan sammanställning gjorts, också lämna en kopia av denna till SGU. Skyldighet att lämna sådan sammanställning bör inte medföra inskränkning i skyldigheten att lämna uppgifter på formulär enligt vad jag nyss anförde. Eftersom det förekommer att konsultföretag som har åtagit sig att utföra grundvattentäktundersökningar i sin tur anlitar fristående företag för borrning o. d., kan följden alltså bli att uppgiftsskyldighet kommer att åvila olika företag i skilda hänseenden.

Mot den av mig förordade lösningen för uppgiftsskyldighetens fullgörande kan visserligen invändas att något ifyllt formulär inte behövs om sammanställning lämnas, eftersom de uppgifter som lämnas på formuläret bör kunna hämtas ur sammanställningen. Det merarbete som följer av att också formulär skall fyllas i torde emellertid vara obetydligt, medan det praktiska arbetet hos SGU blir betydligt enklare med en sådan lösning.

Enligt SGU:s reviderade förslag bör uppgiftsskyldigheten omfatta hela landet. SGU:s bedömning i denna del har också vunnit allmän anslutning under remissbehandlingen. Även jag finner detta vara en lämplig ordning.

I enlighet med det anförda har inom industridepartementet utarbetats förslag till lag om uppgiftsskyldighet vid grundvattentäktundersökning och brunnborrning.

Lagen bör träda i kraft den 1 januari 1976. SGU bör nämligen få tid att informera om uppgiftsskyldigheten och att utarbeta formulär och anvisningar. Lagen bör inte gälla arbeten som påbörjas före ikraftträdandet.

Vid tillämpningen av lagen bör tillses att de uppgiftsskyldiga inte betungas onödigt. I detta syfte bör också finnas en möjlighet för regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att medge undantag från lagens bestämmelser, om särskilda skäl föreligger. Sådana skäl kan föreligga t. ex. om nyttan av viss uppgift inte står i rimlig proportion till kostnaden för att inhämta uppgiften eller om arkivet redan innehåller tillräcklig detaljinformation om det aktuella området.

Under remissbehandlingen av SGU:s reviderade förslag har påpekats, bl. a. av några länsstyrelser och av AB Skånska cementgjuteriet, att det finns andra undersökningar än grundvattentäktundersökningar som också innehåller väsentlig geologisk, geoteknisk och hydrogeologisk information. Exempel härpå är utredningar som utförs i samband med större nybebyggelse och andra anläggningsarbeten. Det har därvid ifrågasatts om skyldighet också bör föreligga att sända in kopior av resultaten från sådana undersökningar till SGU. Med hänsyn till de resurser som nu står till buds hos SGU för arkivering m. m. anser jag att någon skyldighet att sända in kopior av sådana undersökningsresultat f. n. inte bör föreskrivas. Enligt vad jag har inhämtat är SGU emellertid mycket intresserad av sådant material och avser att i mån av resurser spåra upp och samla in uppgifter även från denna typ av undersökningar och utredningar. Jag vill i detta sammanhang också påpeka att det givetvis är SGU obetaget att på frivillig väg samla in uppgifter från grundvattentäktundersökningar som har utförts före lagens ikraftträdande.

För SGU:s arbete med att föra in uppgifter i brunnssarkivet är det av värde att uppgifterna fortlöpande kommer SGU till handa. Jag förordar därför att uppgift skall sändas in till SGU inom tre månader från det grundvattentäktundersökning eller brunnborrning har avslutats. I fråga om kopior av sammanställda undersökningsresultat vid grundvattentäktundersökningar föreslås motsvarande tidsfrist gälla från det att sammanställningen har gjorts färdig. Om någon uppsåtlig eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra sin uppgiftsskyldighet eller lämnar oriktig uppgift bör straffpåföljd kunna inträda. Enligt min mening bör

påföljden vara dagsböter. Allmänt åtal bör kunna väckas endast efter anmälan av SGU.

Vad angår frågor om sekretesskydd för uppgifter i brunnsarkivet vill jag anföra följande. Regeringsrätten har nyligen funnit att sammanställningar av uppgifter på arkivkort i brunnsarkivet får anses utgöra redogörelse för utredning av naturvetenskaplig art som myndighet har verkställt för det allmännas räkning. Genom regeringsrättens dom är sålunda fastslaget att arkivkort i SGU:s brunnsarkiv är sådan handling som avses i 9 § sekretesslagen. Detta innebär att handlingen är sekretesskyddad, om inte myndigheten ger tillstånd till att den lämnas ut. Å andra sidan följer av 37 § sekretesslagen att regeringen kan förordna, att utlämnande skall ske utan hinder av vad som sägs i 9 § om tillstånd. Av förarbetena till 37 § framgår att förordnande kan meddelas generellt för vissa slag av handlingar.

Som jag tidigare har anfört är ett av syftena med brunnsarkivet att till myndigheter, institutioner och enskilda tillhandahålla geologiska och hydrogeologiska data av allmänt intresse. Härför krävs att uppgifterna som SGU tagit in i brunnsarkivet är allmänt tillgängliga. Samtliga arkivkort bör således vara offentliga. I syfte att uppnå detta bör nyssnämnda möjlighet till förordnande enligt 37 § sekretesslagen utnyttjas. Förslag om sådant förordnande avseende handlingar som ingår i SGU:s brunnsarkiv kommer senare att läggas fram för regeringen.

7 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att antaga förslaget till lag om uppgiftsskyldighet vid grundvat-
tentäktundersökning och brunnsborrning.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde 1975-03-13	3
1. Inledning	3
2. Nuvarande ordning	4
3. Promemoria angående uppgiftsskyldighet vid brunnborrning m. m.	5
3.1 Förslaget	5
3.2 Remissyttrandena över promemorian	7
3.2.1 Uppgiftsskyldighet vid brunnborrning	7
3.2.2 Uppgiftsskyldighet beträffande vattentäktutredningar	9
4. Sekretesskydd för uppgifter i brunn- och borrharkivet	10
5. SGU:s reviderade förslag om uppgiftsskyldighet vid grundvatten- täktundersökningar och brunnborrningar, m. m.	11
5.1 SGU:s skrivelse den 10 september 1974	11
5.2 Remissyttrandena över skrivelsen	13
5.2.1 Allmänna synpunkter	13
5.2.2 Uppgiftsskyldighetens omfattning samt insamling, ar- kivering och bearbetning av inkomna data, m. m. ..	15
5.2.3 Sekretessfrågan	17
6. Föredraganden	17
7. Hemställan	22
Beslut	22

